

Тернопільська обласна бібліотека для дітей

Науково-методичний відділ

Бібліотеки для дітей Тернопільщини: рік 2015

Аналітично-статистичний огляд

Тернопіль, 2016

ББК 78.342 (4 Укр–Тер)

Б 59

Бібліотеки для дітей Тернопільщини: рік 2015: аналіт. – стат. огляд / Терноп. обл. бібл. для дітей, наук. – метод. від.; підгот. Т.В.Хованець. – Т., 2016. – 27 с.

Щорічний аналітично – статистичний огляд «Бібліотеки для дітей Тернопільщини: рік 2015» підготовлено на основі статистичних та інформаційних звітів бібліотек для дітей, що дає можливість отримати інформацію про стан, проблеми та перспективи розвитку книгозбірень області, які обслуговують дітей. Матеріали, викладені в огляді, будуть корисними для керівників установ, працівників місцевої влади та управління культури.

Підготувала:

Відповідальна за випуск:

Т.В. Хованець

Н. С. Новіцька

©Тернопільська обласна бібліотека для дітей, 2016

Діяльність бібліотек для дітей Тернопільської області у 2015 році була спрямована на удосконалення роботи бібліотек району, надання методичної та практичної допомоги сільським бібліотекарям з питань обслуговування користувачів-дітей та сприяння розвитку і поширенню бібліотечних інновацій.

Щорічно бібліотеки для дітей приймають участь у Всеукраїнських та обласних конкурсах, проектах, які проводяться за ініціативи Національної бібліотеки України для дітей, Української бібліотечної асоціації та інших Міжнародних фондів та програм.

У 2014 році користувачі та бібліотекарі взяли участь у:

- ◆ Всеукраїнському конкурсі «Книга пам'яті мого роду»;
- ◆ Всеукраїнському тижні дитячого читання;
- ◆ Обласному конкурсі на кращу книжкову виставку серед бібліотек для дітей у Тернопільській області;
- ◆ Літніх читаннях;
- ◆ Активізувалася діяльність бібліотек для дітей у реалізації обласних проектів.

Враховуючи нові суспільно-політичні реалії в Україні після Революції Гідності, обставини, пов'язані з російською агресією, усе більшої актуальності набуває виховання у молодого покоління активної громадянської позиції, відданості загальнодержавній справі зміцнення країни, почуття патріотизму.

З цією метою у бібліотеках області проводився ряд заходів:

- Круглий стіл «Моя Вкраїно, зумій всіх об'єднати воєдино...» (Лановецька ЦБД).
- Урок патріотизму:
  - «День, що змінив нашу країну» (Зборівська ЦБД);
  - «Ні! Говоримо війні!» (Монастирська ЦБД);
  - «Гімн – символ національної величі» (Зборівська ЦБД).
- Історичний урок «Оживає дух козацький» (Зборівська ЦБД).
- Урок державності «Моя Україна – подорож в історію» (Монастирська ЦБД).
- Виховна година «Захист Батьківщини – священний обов'язок кожного українця» (Бережанська ЦБД).

- Година пізнання «Моя Україна – це моя країна» (Збарзька ЦБД).
- Урок пам'яті «Не згасне свічка пам'яті народної» (Теребовлянська ЦБД).
- Урок мужності:
  - «Встеляйте квітами дороги бійцям, що мир несли в наш край» (Бучацька ЦБД);
  - «Україною ми жили, за Україну полягли» (Зборівська ЦБД);
  - «А мій дідусь воював...» (Підгаєцька ЦБД).
- Година вшанування жертв Майдану «Біль навек запися і застиг» (Підгаєцька ЦБД).
- Презентація книги «Осінь у камуфляжі» Любов Печінки (Гусятинська ЦБД).
- Літературно-музичне свято «Я до тебе, Україно, серцем пригорнуся»
- Патріотична розвага «Козак – душа правдивая» (Збарзька ЦБД).
- Конкурс малюнків «Я малюю мир» (Кременецька ЦБД).
- Книжково-ілюстративні виставки:
  - «Твоє майбутнє, Україно» (Гусятинська ЦБД);
  - «Ми – твої діти, ми – твої квіти, ми України надія одна» (Зборівська ЦБД);
  - «Молись дитино, за Україну!» (Підволочиська ЦБД);
  - «УПА – незгасна свічка звитяги» (Теребовлянська ЦБД);
  - «Незалежність, демократія, воля» (Бережанська ЦБД) та багато інших.

Небесна Сотня – це наш біль і наша гордість, наші сльози і наш душевний щем вдячності за все, що вони зробили для нас. Вони теперішній голос нашого сумління на сторожі нашої громадянської позиції. Під час години-реквієм «Герої Небесної Сотні» (Заліщицька ЦБД), юні актори-учні 6-Б класу Заліщицької гімназії відтворили атмосферу у якій жили та загинули ті, хто врятував і змінив Україну. Розповіді дітей переплітались із декламуванням присяг та співом пісень Героям подій останніх місяців 2013 і початку 2014 року. Давня лемківська пісня «Пливе кача по Тисині» стала тугою, смутком, неофіційним жалобним

гімном України за тих, хто навічно впав на Майдані за нашу свободу, із сльозами та смутком на очах слухали її присутні у виконанні гімназистів. Закінчилась година-реквієм молитвою за тих, хто поклав своє життя за Україну, хто вписаний у найвеличніші сторінки української історії.

На знак вшанування відваги, сили духу і стійкості людей, які віддали своє життя під час Революції гідності у Підволочиській ЦБД проведено годину пам'яті «А Сотню вже зустріли небеса», урок-реквієм «Жива ще пам'ять болю й перемоги» – у Монастириській ЦБД, Підгаєцька ЦБД провела годину вшанування жертв Майдану «Біль навек запікся і застиг», у Кременецькій ЦБД відбулась година історичної пам'яті «Я і Україна» та ін.

З метою розширення знань з питань європейської інтеграції, отримання нової інформації про європейські країни у Бучацькій ЦБД проведено експрес-повідомлення «Європа під єдиним прапором», бесіду «Мій дім Європа» – у Бережанській ЦБД, книжково-ілюстративну виставку «Європейський дім» підготувала Заліщицька ЦБД, виставку-екскурсію «Разом з книгою по Європі» та гру-конкурс «Мандри Європою з літературними героями» провели у Лановецькій ЦБД.

Щороку березень для бібліотек України, що обслуговують дітей, сповнений приємними клопотами, пов'язаними із відзначенням традиційного свята – **Всеукраїнського тижня дитячого читання**, тижня, наповненого зустрічами з новими книгами, літературними подорожами, флеш-мобами, іграми та вікторинами, різноманітними конкурсами та акціями, книжковими виставками, майстер-класами – і все це супроводжується приємними несподіванками.

У багатьох бібліотеках для дітей області під час Всеукраїнського тижня дитячого читання проводився конкурс **«Найкращий читач року»**, зокрема: Монастириській, Тернопільській, Підволочиській, Кременецькій, Бучацькій та ін.

З метою формування у читачів почуття відповідальності за долю краю, любові до своєї землі, збереженню родинних традицій бібліотеки організують краєзнавчі куточки, зокрема у Заліщицькій ЦБД – «Люблю той світ, що отчим краєм зветься», Підволочиській «Гернопілля – рідний край».

У Буцацькій ЦБД проведено віртуальну мандрівку «Цікаві назви міст і сіл України». Іноді достатньо лише поглянути на назву того чи іншого населеного пункту, аби одразу визначити, що там чекає на подорожнього – Добра Надія, Дівички чи Хряськ. Втім, назви ці часом так вигадливо поєднуються, що їх можна читати мов детектив чи трилер. В Чернігівській області є населені пункти Мармизівка, Пальчики, Носівка, Нічогівка і Велика Дівичка, а на карті Хмельниччини – Зайчики, Топори і Сковородки. На Житомирщині є села із назвами Гулянка та Закусили, а Кіровоградщина дивує назвами населених пунктів Наливайка та Братолюбівка.

З метою **відродження традицій та звичаїв, популяризації обрядів українського народу** у Підгаєцькій центральній районній бібліотеці для дітей щороку проводиться підготовка до різдвяно-новорічного дійства – вертепу. На зустрічах у бібліотеці учасники «Віфлеємських пастушків» та вертепу дівчат «Різдвяна зоря» вивчають традиції українських зимових свят, вишуковують забуті колядки, навіть пишуть власні слова до них. А у різдвяний час, розігруючи вертепне дійство, ідуть з колядою від хати до хати та відвідують церковні святині, які є на території міста.

Кажуть, що чай та кава – це два напої, які завоювали весь світ. З нагоди Всесвітнього дня чаю в Підволочиській центральній бібліотеці для дітей організовано пізнавальний екскурс «І знову зустріч...». До заходу підготовлено виставку присвячену чайним традиціям, на якій розміщено літературу про чудо-рослину, а також чайники для заварювання духмяного чаю. Посуд діти розглядали з особливим інтересом, адже представлені експонати були виготовлені в різні історичні періоди, мали цікаві форми та

величину – від об'ємних, розрахованих на велику сім'ю, до маленьких – сувенірних. Учасники заходу спільно з ведучою здійснили історичну мандрівку, під час якої дізнались як людство винайшло чай, чому він став найпоширенішим і улюбленим напитком на земній кулі та як його сьогодні застосовують в різних сферах діяльності: медицині, парфумерії, харчовій промисловості і навіть у мистецтві. Підтвердження останнього засвідчила картина їхнього земляка, Тараса Мокрія, написана чаєм. Загадковою була виставка «Літрави», яка складалася з духмяних трав, зібраних на схилах Медоборів. Ці трави діти повинні були впізнати і назвати. Звичайно, не обійшлося без чаювання. Бібліотекарі пригостили своїх маленьких читачів чаєм з гілочок вишні, малини, смородини та груші, приготовленим за давнім українським традиційним рецептом. Спробувавши цей напій дітки зауважили, що він смачніший за традиційний чай.

Вибір професії – одне з важливих життєвих питань, яке ми постає перед нами в юному віці. У Підволочиській центральній бібліотеці для дітей вже традицією стало проведення професійних екскурсій «Новий час – нові професії», організованих спільно із районним центром зайнятості. Цього разу учні знайомились із професією бібліотекаря. Фахівець з профорієнтації районного центру зайнятості проінформувала школярів про історичні витоки та особливості професії, значущість її у суспільстві. Бібліотекарі ознайомили присутніх із структурою книгозбірні, вимогами та особливостями цієї професії.

Сьогодні книгозбірні стають справжніми мистецькими майданчиками та територією розвитку для дітей. Бібліотекарі залучають обдарованих дітей до творчих заходів бібліотеки і проводять з ними вікторини, конкурси, турніри. Так, наприклад, у Монастириській ЦБД була організована виставка робіт «Талановиті діти Монастирищини», на якій представлялись роботи юних художників, вироби з бісеру, природних матеріалів, вишиті серветки, орігами.

Сьогодні досить гострою є проблема екологічного виховання. Тому, тема захисту навколишнього середовища завжди знаходиться у полі зору бібліотечних працівників, які виховують у дітей бережливе ставлення до природи. Так, у Берем'янській бібліотеці-філії Буцацької ЦБС використали таку форму роботи, як популяризація книги під час екскурсії. Для мандрівки було розроблено маршрут, визначено стежку з інформаційними зупинками, складено карту з позначеннями на ній цікавих екскурсійних об'єктів, запрошено читачів. Бібліотекар розповіла про визначні природні пам'ятки села, повідомила про гострі питання екології та охорони навколишнього середовища. На зупинках «Червона гора», «Річка Стрипа», урочище «Вірлиська», «Сміттєзвалище», зверталася увага присутніх на болючі питання, які тривожать жителів села Берем'янка.

Однією з важливих функцій бібліотеки є обслуговування користувачів з особливими фізичними потребами. Такі діти найбільше потребують уваги, захисту і підтримки. Для формування та розвитку творчої особистості, змістовного дозвілля дітей у Монастирській ЦБД проведено конкурс дитячого малюнка «Хай завжди усміхаються діти» та гру-конкурс «Кожен, друзі, з вас артист, до мистецтва має хист». Особливу увагу приділяють роботі з дітьми-інвалідами та соціально незахищеними дітьми працівники Заліщицької ЦБД. Книгозбірня тісно співпрацює з вихователями та вчителями реабілітаційного центру та обласним комунальним дитячим санаторієм. До роботи залучаються діти-волонтери, які допомагають у книгоношенні.

З нагоди відзначення 150-річчя з дня народження митрополита Української Греко-Католицької Церкви Андрея Шептицького Гусятинська центральна районна бібліотека для дітей спільно із працівниками центральної районної бібліотеки провели годину духовності «Митрополит Шептицький – незламний захисник прав людини». Захід розпочався молитвою за прославу слуги Божого Митрополита Андрея та знайомством з

його дитячими та юнацькими роками. Про шлях провідника української нації від монаха до Митрополита розказав дякон Ярослав. У своєму виступі о. Роман Кріса, розповідаючи про останні роки Митрополита, зазначив, що за своє життя священнослужитель стільки встиг зробити як для церкви так і для всієї української нації, скільки досі не зробив жоден церковний діяч. Виступи переплітались з піснями у виконанні учасників церковного хору та працівників бібліотек.

З нагоди відзначення Дня української писемності та мови в Гусятинській центральній районній бібліотеці для дітей відбувся конкурс юних філологів «Мовний дивосвіт», під час якого діти розгадували мовні кросворди, брали участь в різноманітних іграх з буквами та словами.

Велике значення у популяризації роботи бібліотеки посідає **реклама та імідж бібліотеки**. Через дописи в газети, інформації на радіомовленні, миттєві реклами, систематичне оновлення блогу книгозбірні висвітлюють свою діяльність. Заліщицька ЦБД про бібліотечні справи знайомить навчальні та позашкільні заклади міста через бюлетні «Бібліотека-дітям», які випускає один раз в місяць. Залучення читачів відбувається шляхом проведення екскурсій, бібліотечних читань «Дім, який відкриває світ», днів бібліотеки «Душі аптека – бібліотека», інформаційних листівок «А ми працюємо так...», інформаційних стендів «Наша бібліотека може...».

З метою реклами бібліотеки та її послуг працівники Збараської ЦБД організували рекламну акцію «Бібліотека в твоєму місті», під час якої проведено опитування «Як пройти до бібліотеки?». За правильні відповіді діти отримали солодкі подарунки. Тим, хто не знав де знаходиться книгозбірня, бібліотекарі роздавали візитки та запрошення. Для батьків бібліотекарі підготували буклети «Як привчити дитину читати і навіщо» (поради турботливим батькам).

Мережа бібліотек, що обслуговують дітей

В Тернопільській області функціонує 878 публічних бібліотек Міністерства культури. Дитяче населення обслуговує 832 бібліотек, в тому числі: 799 сільських бібліотек-філій та 33 публічні спеціальні (дитячі) бібліотеки, з них:

- 1 – обласна бібліотека для дітей;
- 16 – центральних районних бібліотек для дітей;
- 16 – міських бібліотек для дітей;

В централізованій бібліотечній системі міста Тернополя користувачів-дітей обслуговує 5 міських бібліотек для дітей. Найбільша мережа бібліотек, що обслуговують дітей у: Зборівському (66), Терехівському (63), Борщівському (60) та Чортківському (54) районах. Найбільша кількість дитячих бібліотек у Гусятинському (4), Борщівському та Кременецькому (3) районах, Чортківському, Підволочиському, Збаразькому – по 2. Мережа бібліотек області, що обслуговують дітей, у порівнянні з 2014 роком зменшилась на 3 бібліотеки. **Табл.1**

Мережа бібліотек, що обслуговують дітей

№ п/п	Назва району	Дитячі районні та міські	в т.ч. міські	сільські	Загальна кількість
1.	Бережанський	1	-	41	42
2.	Борщівський	3	2	57	60
3.	Бучацький	1	-	49	50
4.	Гусятинський	4	3	39	43
5.	Заліщицький	1	-	51	52
6.	Збаразький	2	1	52	58
7.	Зборівський	1	-	65	66
8.	Козівський	1	-	39	40
9.	Кременецький	3	2	51	54
10.	Лановецький	1	-	40	41
11.	Монастириський	1	-	37	38

12.	Підволочиський	2	1	42	44
13.	Підгаєцький	1	-	28	29
14.	Теребовлянський	1	-	62	63
15.	Тернопільський	1	-	52	53
16.	Чортківський	2	2	52	54
17.	Шумський	1	-	42	43
	Всього	27			
18.	м.Тернопіль	5	5	-	5
	Всього: по області	32	16	799	831
19.	Обласна бібліотека для дітей	1			1
	Всього	33	16	799	832

Матеріально – технічна база бібліотек

Загальна площа приміщень бібліотек для дітей становить 5567,74 кв.м., з них 2051,70 кв.м.(36,9 %) використовується для зберігання бібліотечного фонду та періодичних видань. Проте, не всі бібліотеки належно забезпечені приміщеннями для відповідного зберігання бібліотечних ресурсів. Зокрема, у Зборівський ЦБД бібліотечний фонд нараховує 20,4 тис. примірників, площа для зберігання становить лише 20 кв.м., у Підволочиській ЦБД відповідно – 19,8 тис. примірників – 12 кв.м., Бучацькій ЦБД – 18,1 тис. примірників – 16 кв. м.; Теребовлянській ЦБД – 14,6 тис. примірників – 8 кв. м. Гримайлівська, Хоростківська, Вишнівецька, Почаївська та Скалатська міські бібліотеки для дітей взагалі не забезпечені приміщеннями для зберігання своїх фондів. Найменші площі приміщень для обслуговування користувачів має Тернопільська (Великі Бірки) районна бібліотека для дітей (12 кв. м.) та Борщівська ЦБД – 50 кв. м.

Правовою формою визначається майнова власність бібліотек:

➤ 22 бібліотеки для дітей володіють приміщеннями на праві оперативного управління;

➤ 10 розташовані в орендованих приміщеннях Збараська ЦБД, Кременецька ЦБД, Вишнівецька, Гримайлівська, Кременецька, Почаївська, Хоростківська міські дитячі книгозбірні, а також бібліотеки для дітей №3, №4, №5 Тернопільської міської ЦБС.

Потребують капітального ремонту Борщівська та Лановецька ЦБД.

Для забезпечення комунікаційного зв'язку, координації взаємодії та вирішення виробничо-господарських проблем, бібліотеки для дітей використовують різноманітні засоби зв'язку. Проте, прикрим є факт відсутності стаціонарного телефонного зв'язку у Бережанській, Гусятинській, Заліщицькій, Зборівській, Кременецькій, Шумській районних та деяких міських бібліотеках для дітей. З 32 бібліотек телефонізовано 9 районних бібліотек (із 16) та 8 міських (із 16). Свою електронну пошту мають 14 бібліотек для дітей.

Зміцнення матеріально-технічної бази бібліотек для дітей.

Повільними темпами, але просувається комп'ютеризація бібліотек для дітей. На кінець 2015 року із 32 бібліотек 12 центральних районних та 9 міських бібліотек для дітей забезпечені ПК (54 одиниці), з них 49 комп'ютерів мають доступ до мережі Інтернет. Копіювально-розмножувальною технікою забезпечені 15 бібліотек для дітей (34 одиниці), 14 бібліотек мають електронні адреси.

Основні показники діяльності бібліотек для дітей у 2015 році

Користувачі бібліотек

У 2015 році в бібліотеках області обслужено 123 289 користувачів-дітей (124 126 у 2014 р.). **Табл.2**

Кількість користувачів, обслужених дитячими бібліотеками складає 60 636 (60 308 у 2014 р.), або 48,6 % від загальної кількості користувачів-дітей обслужених по області. Невелике зменшення користувачів у бібліотеках області відбулося майже у кожному районі, окрім Тербовлянського (+299).

Найбільш помітне зменшення користувачів спостерігається у сільських бібліотеках-філіях Залщицького (-379), Зборівського (-157), Монастирського (-107) районів. По області показник зменшення обслужених користувачів складає – 837.

Кількість обслужених користувачів

№ п/п		2015 р.	2014 р.	+ -
1.	Центральні районні бібліотеки для дітей.	30063	29842	+221
2.	Міські бібліотеки для дітей	30573	30466	+107
3.	Сільські бібліотеки-філії ЦБС	62653	63818	-1165
Всього		123289	124126	-837

Кількість користувачів, згідно з єдиною реєстрацією

Згідно з єдиною реєстрацією кількість користувачів-дітей у бібліотеках області у 2015 році становить 104 074.

Зокрема у:

- центральних районних бібліотеках для дітей – 20 897;
- міських бібліотеках для дітей – 20 925;
- сільських бібліотеках-філіях ЦБС – 62 252.

В тому числі дитячими бібліотеками зареєстровано користувачів – 41 822 (+517 до 2014 р.), або 39,4% до кількості користувачів по області. Зменшення користувачів, згідно з єдиною реєстрацією по області становить (-532).

Кількість користувачів, згідно з єдиною реєстрацією

№ п/п		2015 р.	2014 р.	+ -
1.	Центральні районні бібліотеки для дітей	20897	20592	+305
2.	Міські бібліотеки для дітей	20925	20713	+212
3.	Сільські бібліотеки-філії ЦБС	62252	63301	-1049
Всього		104074	104606	-532

Відвідування бібліотек

У 2015 році користувачі відвідали бібліотеки 1,4 млн. разів (-29045 до 2014 р.).

Зокрема у:

- центральних районних бібліотеках для дітей – 275 473;
- міських бібліотеках для дітей – 258 235;
- сільських бібліотеках-філіях ЦБС – 843 311.

У 2015 році спостерігається збільшення користувачів у центральних районних бібліотеках (+451) та міських бібліотеках для дітей області (+5252).

Масові заходи діти відвідували рідше, ніж у 2014 році.

Кількість відвідувань бібліотеки бібліотеки протягом року

№ п/п		2015 р.	2014 р.	+ -
1.	Центральні районні бібліотеки для дітей	275473	275022	+451
2.	Міські бібліотеки для дітей	258235	252983	+5252
3.	Сільські бібліотеки-філії ЦБС	843311	878059	-34748
Всього		1377019	1406064	-29045

Інформаційне обслуговування користувачів

Головним завданням у роботі бібліотек області залишається задоволення інформаційних потреб користувачів – дітей.

Інформаційним обслуговуванням охоплено 1537 абонентів (із 60636 користувачів-дітей), з них 337 – індивідуальним. Щорічно користувачам надається 10,3 тис. різних видів бібліографічних довідок.

Бібліотечний фонд

Станом на 1.01.2016 року бібліотечний фонд документів у дитячих та сільських бібліотеках-філіях становить 2,192346 примірників книг.

Зокрема у:

- центральних районних бібліотеках для дітей:
2015 р. – 323 366 прим.;
- 2014 р. – 327 902 (-4536) прим. **Табл.3**

- міських бібліотеках для дітей:
2015 р. – 381 051 прим.;
  - 2014 р. – 385 556 (-4505) прим. **Табл.4**
  - сільських бібліотеках-філіях ЦБС:
2015 р. – 1,487 929 прим.;
  - 2014 р. – 1,502 033 (-7113) прим.
- Всього по області:
2015 р. – 2,192 346 прим.;- 2014 р. – 2,215 491 (-23145) прим.

У складі бібліотечних фондів за видами документів, переважають книги (97,1%) - 2,128526 примірників, періодичні видання становлять 2,9% - 63696 примірників. Література українською мовою – 62 %, російською – 38 %, мовами національних меншин - 0,005 %, іноземними мовами – 0,069 %.

Періодичні видання із загальної кількості фонду становлять:

- у центральних бібліотеках для дітей – 5,0 %;
- у міських бібліотеках для дітей – 5,7 %;
- у сільських бібліотеках-філіях ЦБС – 1,7 %.

Аудіовізуальних матеріалів – 96, електронних видань – 28. Обертаність літератури по області становить 1,3.

Надходження літератури

За 2015 рік до бібліотек, що обслуговують дітей (831) надійшло 24787 примірників нових документів (**Табл.5**), що в середньому складає 30 книг на одну бібліотеку. У сільську бібліотеку надійшло, в середньому, 19 книг, у центральні районні – 362 примірники, у міські – 250 документів. Поповнення фондів новою літературою дитячих та сільських бібліотек області складає 1,1 % від загального фонду, зокрема у:

- центральних районних бібліотеках для дітей – 1,8 %
- міських бібліотеках для дітей – 1 %
- сільських бібліотеках-філіях – 1 %

Надходження літератури становить – 24787 примірників документів, а вибуття – 47932 примірники. Вилучення видань в 2 рази переважає над поповненням фондів.

Надходження нової літератури, в порівнянні з 2014 роком зросло у центральних районних бібліотеках для дітей та сільських бібліотеках-філіях. Зокрема у:

- центральних районних бібліотеках для дітей:
2015 р. – 5798 примірників.
2014р. – 4859 примірників (+ 939 до 2014 р.) **Табл.6**
- міських бібліотеках для дітей:
2015 р. – 4013 прим;
2014 р. – 4215 прим. (- 202 до 2014 р.) **Табл.7**
- сільських бібліотеках-філіях.
2015 р. – 14976 прим.
2014 р. – 7844 прим (+ 7132 до 2014 р.).

Найбільше надходження було у Козівській ЦБД (826), Шумській (622), Збараській (617), Бережанській (541) та Бучацькій (530) центральних районних бібліотеках для дітей.

Сільські бібліотеки-філії обслуговують 64 тис. користувачів-дітей, проте кількість нових надходжень на одного користувача складає 0,16 %.

Вибуття літератури

Вибуття літератури по області становить 47932 примірників.

Головними причинами переваги вибуття літератури над надходженням є велика зношеність дитячої літератури, недостатнє фінансування на комплектування бібліотек. Списання літератури для дітей у центральних районних бібліотеках для дітей складає – 10,3 тис. пр. (+3570 до 2014 р.), у міських бібліотеках для дітей – 8,5 тис. прим. (-7635 до 2014 р.), у сільських бібліотеках-філіях – 29,1 тис. прим. (+3741 до 2014 р.). Недостатнє фінансове забезпечення комплектування бібліотек літературою для дітей призводить до диспропорції поступлень нових видань для дітей до вибуття літератури. Вибуття дитячої літератури переважає її надходження у Підгаєцькій ЦБД – у 5 разів, Козівській – 4 рази, у Гусятинській, Заліщицькій, Зборівській, Монастириській, Теребовлянській, Тернопільській ЦБД – у 2 рази.

Книговидача

Дитячими та сільськими бібліотеками – філіями ЦБС видано 2,865157 прим. документів, в тому числі 88,5 % - книги та 11,5 % - періодичних видань. Книговидача в дитячих бібліотеках області складає 1,198864 прим. документів (38,2 %) від загальної книговидачі читачам-дітям.

Протягом року дітям було видано:

– у центральних районних бібліотеках для дітей:

2015 р. – 578091 док.;

2014 р. – 577078 док. (+1013 до 2014 р.) **Табл.10**

– у міських бібліотеках для дітей:

2015 р. – 620773 док.;

2014 р. – 620735 док. (+38 до 2014 р.) **Табл.11**

– у сільських бібліотеках-філіях ЦБС:

2015 р. – 1,666293 док.;

2014 р. – 1,777464 док. (-111 171 до 2014 р.)

Читаність дітей по області становить – 22, в тому числі:

- у центральних районних бібліотеках для дітей – 19;
- у міських бібліотеках для дітей – 20;
- у сільських бібліотеках-філіях – 27.

Причинами зменшення книговидачі у сільських бібліотеках-філіях ЦБС є застаріла література для дітей, яка переважає у фондах бібліотек. Адже сформовані на сьогодні бібліотечні фонди не в повній мірі відповідають індивідуальним, освітнім, культурним та естетичним запитам користувачів-дітей.

Надходження та використання коштів

У 2015 році загальна сума фінансування дитячих бібліотек області, за даними статистичних звітів, склала 7703,3 тис. грн. У порівнянні з попереднім роком, вона збільшилась на 1164 тис. грн. Найбільша сума надходжень у Борщівській (395,8), Тербовлянській (373,8), Буцацькій (356), Бережанській (314,4) та бібліотеках для дітей Тернопільської міської ЦБС (515,4 тис. грн.).

Лєвова частина коштів використана на оплату праці працівників дитячих бібліотек (4904 тис. грн.), 146,4 тис. грн. – на комплектування бібліотечних фондів. Для проведення поточних та капітальних ремонтів – 442,5 тис. грн., в тому числі за рахунок

коштів загального фонду – 175,5 тис. грн. Найменше профінансовано Тернопільську ЦБД (В. Бірки) – 85,2 тис. грн., Підгаєцьку ЦБД (122,2 тис. грн.), Заліщицьку ЦБД (134,3 тис. грн.). Багато років поспіль найкраще фінансується централізована бібліотечна система міста Тернополя. На утримання п'яти дитячих бібліотек у 2015 році використано 2581,6 тис. грн. (на кожну із п'яти дитячих бібліотек – по 516,3 тис. грн.).

Щодо використання коштів, то загальна сума у 2015 р. становила 7712,2 тис. грн., втому числі:

– в центральних районних бібліотеках для дітей:

2015 р. – 3835,8 тис. грн.

2014 р. – 3201,4 тис. грн. **Табл.8**

– в міських бібліотеках для дітей:

2015 р. – 3876,4 тис. грн.

2014 р. – 3337,9 тис. грн. **Табл.9**

Всього по дитячих бібліотеках області:

2015 р. – 7712,2 тис. грн.

2014 р. – 6539,3 тис. грн.

Фандрейзингова діяльність, додаткові послуги в бібліотеках для дітей

Протягом року бібліотеки для дітей надавали користувачам – дітям додаткові послуги, від яких до спеціального фонду надійшло 392,5 тис. грн., в тому числі в центральних районних бібліотеках для дітей – 69,1 тис. грн., в міських бібліотеках для дітей – 323 тис. грн. Благодійні та спонсорські внески складають 13,8 тис. грн.

Найбільше коштів від платних послуг одержали: Бережанська та Монастириська ЦБД (по 0,6 тис. грн.), Бучацька ЦБД, (0,5 тис. грн.), 25,5 тис. грн. – бібліотеки для дітей №1, №2, №3, №4, №5 Тернопільської міської ЦБС. Від благодійної і спонсорської допомоги найбільше коштів одержала Тернопільська ЦБД (В. Бірки) – (7 тис. грн.) та Бучацька ЦБД (5,5 тис. грн.). Всього по районних бібліотеках спонсорська допомога становила – 13,6 тис. грн.

На кінець року не використано 3,8 тис. грн. із спеціального фонду, зокрема у Шумському районі (3,2 тис. грн.). Не

використали 0,1 тис. грн. Кременецька міська бібліотека для дітей та 0,5 тис. грн. бібліотеки для дітей Тернопільської міської ЦБС.

Таке нерівномірне та не пропорційне фінансове забезпечення не дозволяє повноцінно функціонувати бібліотекам для дітей. А також позбавляє їх можливості удосконалювати та поліпшувати комфортне середовище бібліотечних приміщень та умови обслуговування наймолодших громадян України, підвищувати позитивний імідж сучасної бібліотеки серед жителів міст, сіл та селищ Тернопільської області.

Бібліотечний персонал

В бібліотеках для дітей області працює 113 активних, талановитих та креативних бібліотечних спеціалістів. Багато своїх зусиль вони спрямовують на формування особистості дитини, залучення ширшого кола дітей до читання. Намагаються враховувати зміни у медіа просторі, запитах дітей і підлітків, освоюють нові технології, комп'ютерну техніку, використовують сучасне обладнання. Бібліотекарі підвищують свої професійні навички та кваліфікацію на обласних семінарах, під час тренінгів, що відбуваються на базах Інтернет – центрів обласних бібліотек. Створення позитивного професійного образу бібліотекаря та його фахової діяльності, визначається на рівні оптимальної форми взаємин з користувачами, шкільними та дошкільними закладами в кожному районі Тернопільщини. Відбувається постійне оновлення знань бібліотечних спеціалістів, які спрямовуються на підвищення якості та комфортності обслуговування користувачів.

За освітнім рівнем бібліотечних спеціалістів (113) – 70 % із них мають вищу та базову вищу спеціальну освіту. Майже 60,1 % бібліотечних спеціалістів працюють в дитячих бібліотеках понад 20 років:

- 7 % - до 3-х років
- 9,7 % - 3-9 років,
- 23,9 % - 10 – 20 років

Із 115 бібліотечних спеціалістів дитячих бібліотек області 15 (13 %) працюють неповний робочий день. До цього змушує серйозне недофінансування бібліотечної галузі у окремих районах Тернопільської області (Борщівському, Гусятинському, Збараському та інших районах).

Методична робота

Методична діяльність центральних районних бібліотек для дітей області протягом 2015 року включала такі напрямки:

- аналіз діяльності бібліотек по роботі з дитячим населенням;
- впровадження інновацій, допомога бібліотекарям в популяризації дитячої літератури;
- обслуговування читачів-дітей;
- методичне забезпечення інформаційно-бібліографічної діяльності бібліотек-філій;
- проведення заходів з підвищення кваліфікації бібліотечних працівників, які обслуговують дітей та підлітків.

Протягом року працівниками ЦБД області здійснено більше як 180 виїздів у сільські бібліотеки-філії з метою вивчення стану забезпечення бібліотечно-інформаційного обслуговування дитячого населення та надання методичної і практичної допомоги в обслуговуванні юних читачів. Надавалися консультації за такими темами:

- ведення облікових документів;
- контроль бібліотеки за станом збереження книжкового фонду;
- робота з довідково-бібліографічним апаратом книгозбірні;
- оформлення бібліотеки, її дизайн;
- організація та удосконалення краєзнавчої роботи;
- організація та проведення в бібліотеках Тижня дитячого читання, літнього відпочинку дітей;
- діяльність читацьких клубів за інтересами тощо.

У 2015 році для підвищення фахового рівня сільських та шкільних бібліотекарів проведено 18 районних семінарів та семінарів-практикумів, на яких розглядалися такі важливі теми:

- «Громадянське та патріотичне виховання підростаючого покоління: сучасний стан, проблеми та нові напрямки в роботі бібліотеки» (Бучацька ЦБД);
- «Особливості індивідуального спілкування з читачами-дітьми» (Гусятинська ЦБД);
- «Інноваційні форми бібліотечного обслуговування дітей: творчі ідеї + креатив» (Теребовлянська ЦБД);
- «Роль бібліотеки у соціальній орієнтації читачів-дітей» (Кременецька ЦБД);

- «Система каталогів і картотек у шкільній бібліотеці» (Заліщицька ЦБД);
- «Новації, творчість, ініціатива в роботі з підростаючим поколінням» (Монастириська ЦБД).

Під час районних семінарів проводяться огляди фахової періодики, зокрема, журналів «Бібліотечна планета», «Бібліотечний вісник», «Шкільна бібліотека».

Такі форми навчання як «майстер-класи», «Дні творчої ініціативи», «Дні керівника бібліотеки» практикують у Зборівській, Тернопільській, Кременецькій, Підгасцькій ЦБД. Творчі лабораторії, школи професійної майстерності, стажування, методичні дні проведені у Збаразькому, Гусятинському, Заліщицькому, Козівському, Монастириському та Підволочиському районах. Майже усі навчання для сільських бібліотекарів доповнювались масовими заходами.

Центральними бібліотеками для дітей, як методичними центрами з організації обслуговування користувачів-дітей було підготовлено ряд методичних рекомендацій, порад, сценаріїв на допомогу сільським та шкільним бібліотекарям області:

- Бібліотекарі Козівської ЦБД вивчили та узагальнили досвід бібліотек-філій з організації Літніх читань «Ми хочемо, щоб ваше літо було книгами зігрите!», Тижня дитячого читання «Це знають всі: дорослі й діти – книжкова країна найкраща у світі», а також надано методичні рекомендації до планування роботи бібліотек-філій на 2016 рік;

- Працівниками Тернопільської ЦРБ спільно з ЦБД видано методично-бібліографічні поради «З Великих Бірок – у великий світ» (до 130-річчя від дня народження С. Балея), «Йому не судилося слово гучне, а слово великого болу» (до 75-річчя від дня народження В. Ярмуша) та інструктивно-методичні листи «Символ нескореної України» (до 85-річчя від дня народження Л. Костенко), «Фольклорист, етнограф, мистецтвознавець, краєзнавець» (до 90-річчя від дня народження М. Мельника);

- Підволочиська ЦБД розробила і випустила методичні поради: «Свято, що дарує зустрічей багато» (до проведення Тижня дитячого читання), а спільно з ЦРБ – «Уклін живим – загиблим слава» (до відзначення 70-річчя перемоги над нацизмом у Другій світовій війні).

Таблиці

Табл. 1

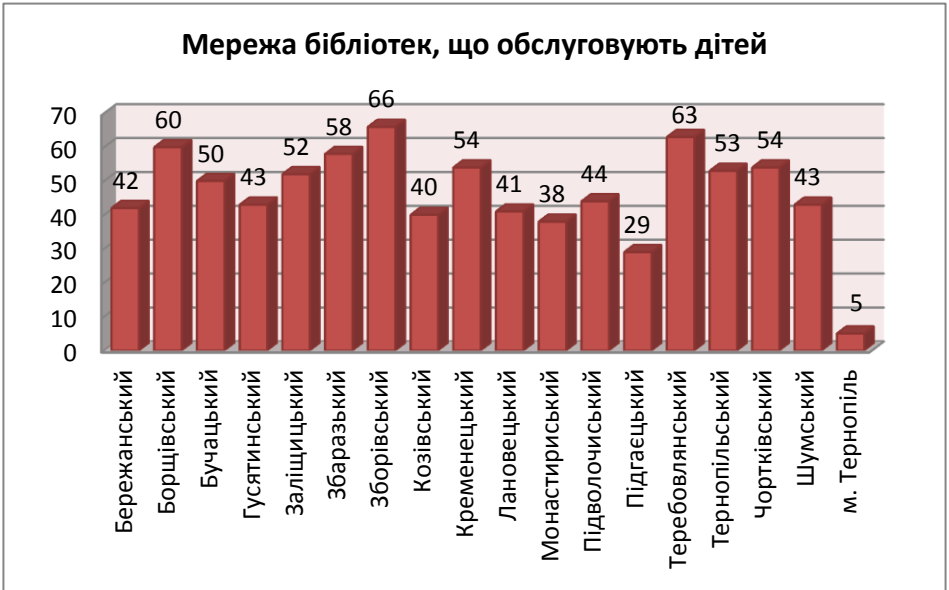

Табл. 2

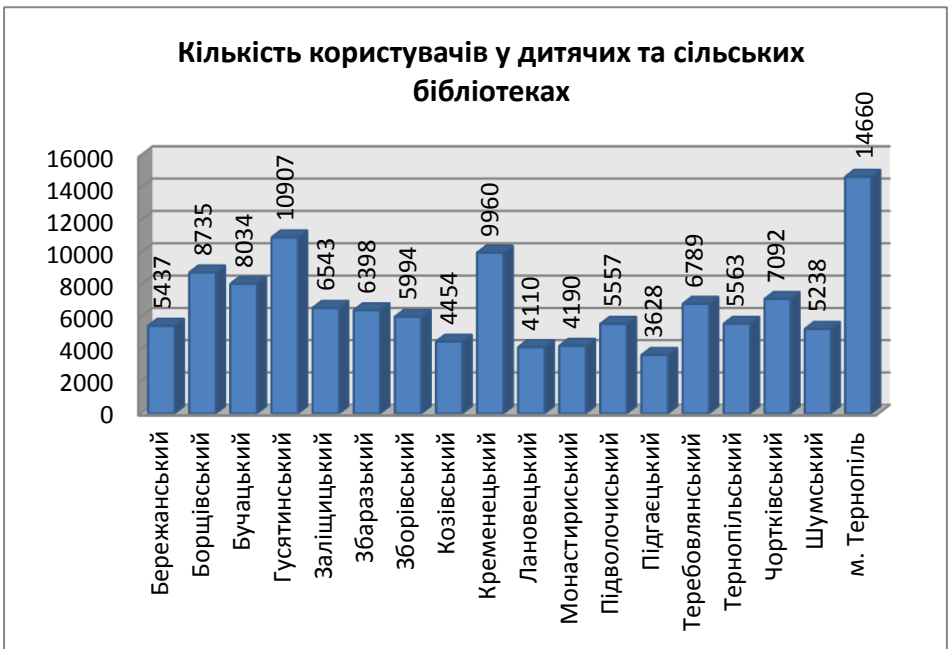

Табл. 3

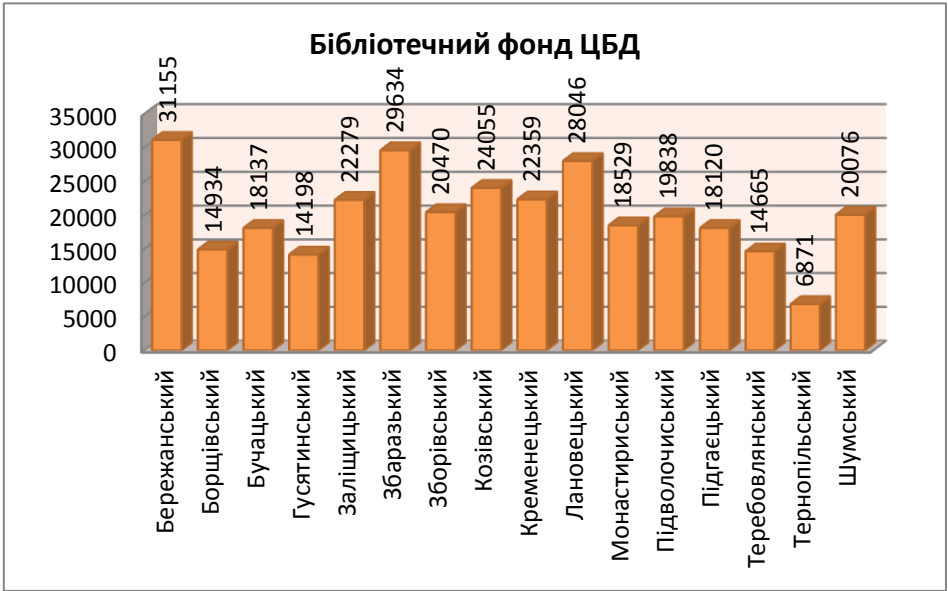

Табл. 4

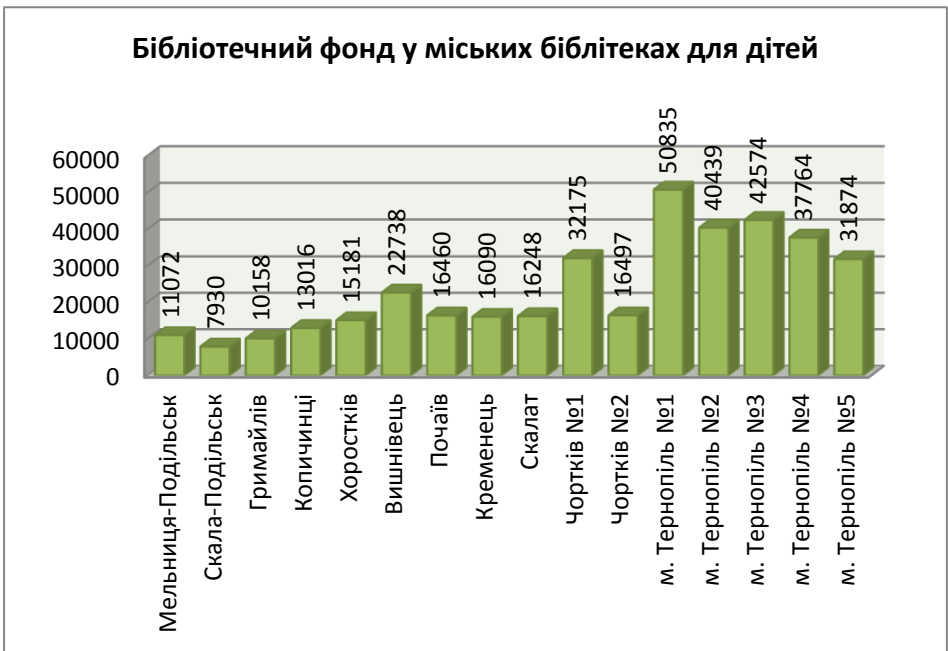

Табл. 5

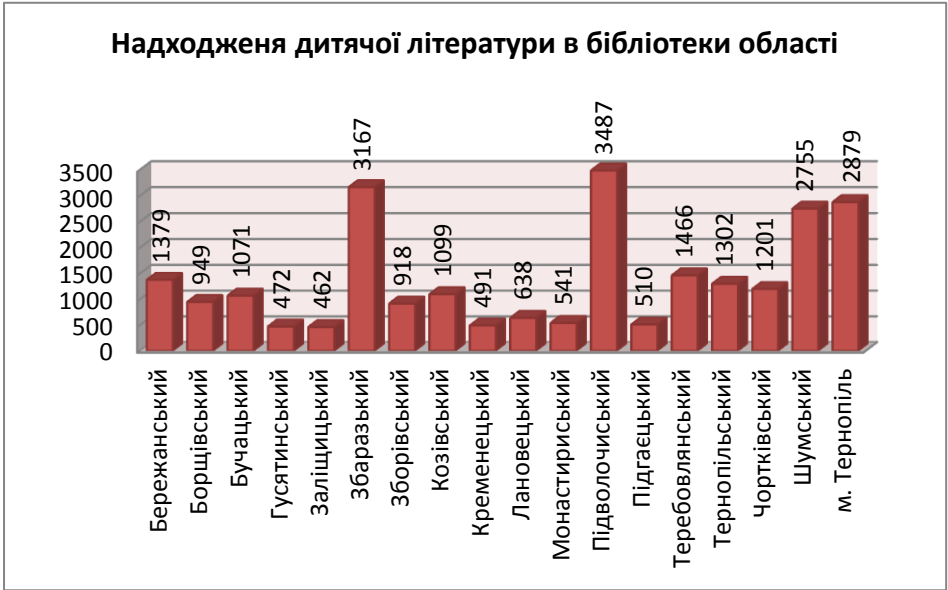

Табл. 6

Табл. 7

Табл. 8

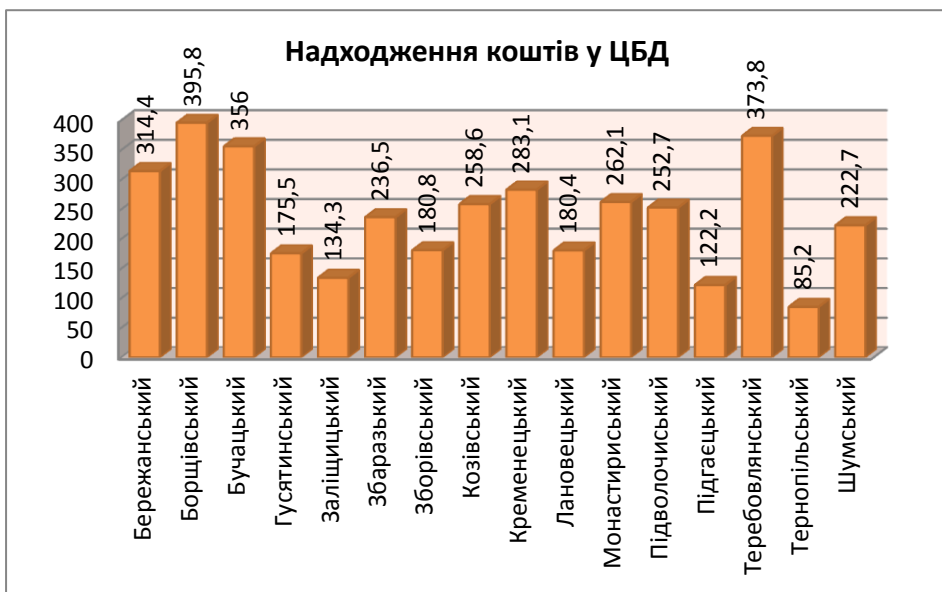

Табл. 9

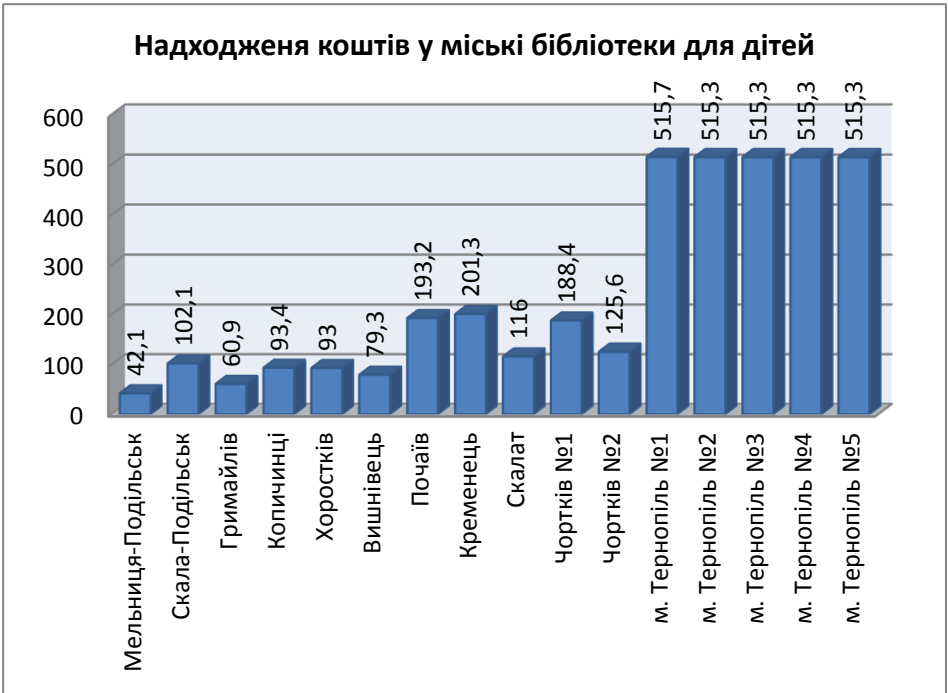

Табл. 10

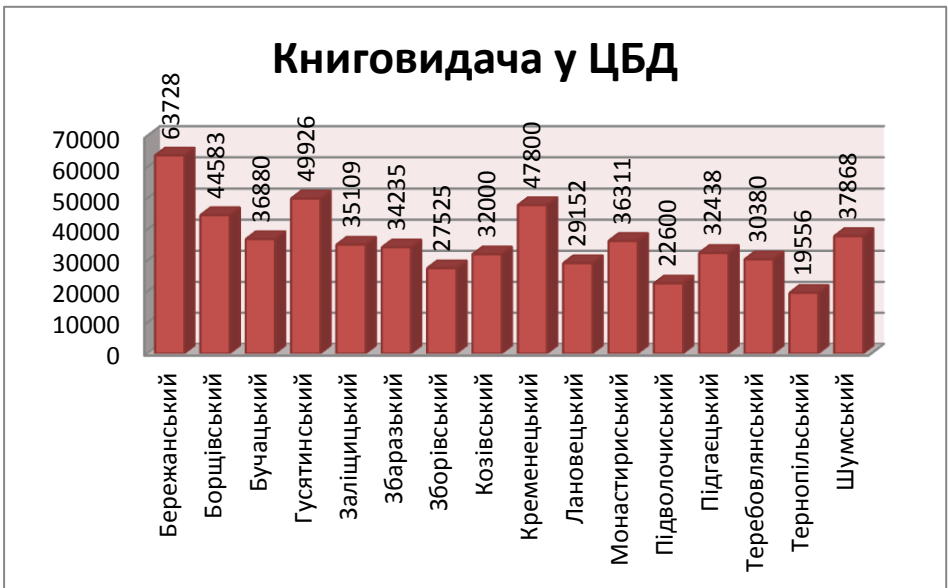

Табл. 11

